

rajztudomány megőrizte identitását, folytatta, továbbfejlesztette a nagy elődök törekvéseit. Identitásának megőrzésében jelentős szerepet játszott a nemzetiségi kutatásoktól a vallási néprajzig vagy a nemesség, a munkásság vizsgálatáig terjedő tematikai bővülés. Identitásörzőnek bizonyult a szak nagy kollektív vállalkozásainak megvalósítása: a lexikontól az atlaszig, a kézikönyvig, a palókkutatásról, és a Szabadtéri Néprajzi Múzeum megszületéséről sem feledkezve meg. Identitásunk őre a néprajzi közművelődés, a múzeumi kutatások és a táncházmozgalom is. Magyarországon nagy elődeinkre emlékülések, emlékkönyvek, emléktáblák, domborművek, szobrok, utca- és intézménynevek emlékeztetnek, de életművük megbecsülésének legfontosabb jele, hogy eredményeikre a saját kutatásaink során építünk. Erre sarkall minket Paládi-Kovács Attila könyve.

(*Paládi-Kovács Attila: Magyar népkutatás a 20. században. Documentatio Ethnographica 32. L'Harmattan Könyvkiadó, Budapest, 2018. 378 oldal + 27 fekete-fehér illusztráció*)

Lukács László

BIOGRÁFIA EGY KÜLÖNLEGES MÚZEUM MEGALAPÍTÓJÁRÓL

Kevesek számára ismert Bittermann Béla neve, pedig példaértékű munkásságát, a kort hűen tükröző élettörténetét érdemes megismernie mindenkinek. Ebben nyújt nagy segítséget a róla – és a „*csempésmúzeum*”-ról – szóló könyv, amely születésének 140. évfordulójára jelent meg 2019-ben. Szerzője – és egyben emlékének gondos ápolója – Turi Zsolt pénzügyőr őrnagy, kulturális főreferens, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kulturális, Képzési és Egészségügyi Intézet (NAV KEKI) Pénzügyőr- és Adózástörténeti Múzeum munkatársa.

Több tekintetben is érdekes olvasmány ez az aprólékos munkával összeállított kö-

tet. Bittermann Bélának (1879–1957), a m. kir. pénzügyőri főfelügyelő életének részletes bemutatásából kiderül, hogy Zomborban született, itt is járta az iskoláit, majd a katonai pályát választotta. 1908-ban került át a Pénzügyőrség állományába – előtte sikeresen elvégezte az ehhez szükség biztosítanfolyamot – és előbb Kunszentmiklósrá, majd Erzsébetfalvára (a mai Pesterzsébetre) helyezték. Az I. világháború kitérője után több pénzügyőr, így Bittermann is harcoló alakulathoz került. 1916-tól nyugállományba vonulásáig (1935) több településen teljesített szolgálatot. Ezt követően is aktív maradt, az 1940-es években volt a Szolnoki Cukorgyár Rt. igazgatója is.

A kulturális területen végzett munkásságának az áttekintése közben elénk tárul egy új múzeum születése, amely az ő nevéhez fűződik. A Magyar Királyi Pénzügyőrségi Múzeum megalapítása 1927-re nyúlik vissza, ekkor indítványozta Bittermann az anyagok gyűjtését. Néhány év múlva, 1930. október 4-én Budapesten, a Fiumei úti pénzügyőrlaktanyában meg is nyílt az új intézmény. (Ezt megelőzően Európában csupán Párizsban és Berlinben volt hasonló!) A pénzügyőrség történeti emléktárájának bemutatása mellett a lefoglalt bűnjeltek, az elkobzott tárgyak, azaz a legkülönbözőbb csempészeti módszerek a nagyközönség által is megtekinthető kiállítása oktatási célokat szolgált: a pénzügyőrök így ismerhették meg a legkülönfélébb trükköket, rejtekhelyeket. Ezek mellett láthatóak voltak – többek között – illegális szeszfőző készülékek, különböző hamisítványok, dohányvágógépek stb.

A második világháborúban az értékes anyag súlyos károkat szenvedett, ami

megmaradt, az „gazdátlaná” vált, a múzeum egy időre feledésbe merült. Ez egészen az 1970–80-as évekig tartott, amikor is a Vám- és Pénzügyőrség akkori munkatársai különböző helyszíneken több kiállítást is rendeztek a testület történetéről. Az 1990-es évek elején még jobban felerősödött az az igény, hogy újra legyen egy olyan múzeum, amelyet annak idején Bittermann Béla megálmodott és életre keltett. Ehhez hivatalosan is létrehozták a Vám- és Pénzügyőrség Testülettörténeti Gyűjteményét, illetve megvásárolták Budapesten a VI. kerületben az egykori Schiffer-villát, ahol napjainkban már egy nagyobb, a pénzügyőrség történetét bemutató állandó kiállítással várja az érdeklődőket a NAV KEKI Pénzügyőr- és Adózástörténeti Múzeum. (A magyar adózástörténeti kiállítás egy másik helyen, a NAV Kiemelt Ügyek és Adózók Adó Főigazgatóságának VII. kerületi épületében tekinthető meg.)

A fényképekben, korabeli dokumentumokban, illusztrációkban gazdag kötet Bitterman Béla családjáról, leszármazottairól is szót ejt. Ebből kiderül, hogy – mások mellett – felesége révén rokoni szálak fűzik a hajdani pénzügyőri főfelügyelőhöz Andrásfalvy Bertalant is, aki a könyv elején olvasható ajánlását így kezdi: *„Turi Zsolt munkája nem egyszerűen egy fontos országos intézmény alapítójáról szól, hanem elgondolkoztató bepillantást ad a 20. századi magyar társadalom középosztályának életébe. [...] Hasonló részletes élettörténetekre nagyon nagy szükség van, hogy a magyar történelem e korszakában eligazodhassunk.”*

A könyv sikerét jelzi, hogy gyorsan elfogytak a példányok. A szerző pedig már a második, bővített kiadason dolgozik, amelynek megjelenése a 2019. év végére várható.

(*Turi Zsolt*: Bittermann Béla, a Magyar Királyi Pénzügyőrségi Múzeum alapítója. Magánkiadás, Komárom, 2019. 180 oldal)

Máté György

HÍREK

Újranyitott a felújított Sóstói Múzeumfalu. Idén Nyíregyházán rendezte meg a Kárpát-medencei táncmuzsikusok találkozóját a Hagyományok Háza: az ingyenes rendezvényt nyitott újra 2019. szeptember 7-én a felújított Sóstói Múzeumfalu, ahol öt portán tizenöt zenekar muzsikált. Az érdeklődők találkozhattak többek között a Bazseva, a Bürkös, a Tükrös, a Bakator és a Khamaro zenekarral, ugyanakkor tánc- és énektanítás, hangszerbemutató, mesemondás, kézművesség és vásár is várta a közönséget. (MTI)

*

Az őshonos nemzetiségek támogatása. 2010 óta megnégyszereződött az őshonos magyarországi nemzetiségek támogatása Míg 2010-ben 12 oktatási-nevelési intézmény volt nemzetiségi fenntartású, számuk az idei évre 91-re bővült, és összesen 15 ezer diák tanul ilyen iskolákban – számolt be róla 2019. szeptember 19-én Semjén Zsolt nemzetpolitikáért, egyházügyekért és nemzetiségekért felelős miniszterelnök-helyettes az Ösztöndíjas Nemzetiségi Pedagógushallgatók I. Országos Konferenciáján. – Nagy az igény arra, hogy további intézmények kerüljenek nemzetiségi fenntartásba, és ezt a magyar kormány támogatja – tette hozzá Semjén Zsolt, aki arra is kitért, hogy a nemzetiségi pedagógusok bérpótléka idén harminc százalékkal nőtt, 2020-ra plusz negyvenszázalékos bővüléssel lehet számolni. (MTI, 2019. szept. 20.)